గడియారం

సాయంత్రం హాస్పిటల్ డ్యూటీ అయాక యింటికి చేరుకునేసరికి మనోమోహినికి శరీరమూ, మనసూకూడా అలసటతో వాలిపోతున్నవి. వేడిగా ఒక కప్పు కాఫీ తాగి వచ్చి లాన్‌లో కూర్చున్నది. ఇంటికి అవతల ప్రక్కన పిల్లలు ఆడుకుంటున్న గోల వినిపిస్తున్నది. ప్రక్కింటి వేపాగారి పిల్లలు కూడా వచ్చినట్లున్నది. వాళ్ళకి తెలుగు బాగా తెలుసు.

'మనం... మనం... బరం... పురం' అంటూ సరదాగా అరుస్తున్నారు.

మనసులో ఏ లోతుల్లోనో ఒక స్మృతి... తియ్యని తెనుగు స్మృతి కదిలింది.

కాని కేకలు పెడుతూ అరుస్తున్న ఆ పిల్లల్లో ఏ స్మృతీ కదలదు!

'మనం', 'మనం', 'బరం', 'పురం' అంటూ సరదాగా అరుస్తున్నారు.

అర్థం అక్కర్లేని మాటల కూర్పు. అర్థం మాసిపోయి ఆటగా మిగిలిపోయిన ప్రాస.

అర్థంతో పనిలేకుండా ఒకర్నొకరు చూసుకుంటూ విరగబడి నవ్వుకునే పిల్లల అరుపులు. బాధ్యతలు ఎరుగని, ఆలోచన అక్కర్లేని నవ్వులు. ఎంత బుద్ధిలేని నవ్వులు! అనుకుని ముచ్చటగా నవ్వుకుంది. పిల్లల కేకలు, ఉత్సాహం మనసులోకి ఇంకుతున్న కొద్దీ అలసటపోయి మనసు తేటపడింది. ప్రశాంతత వచ్చింది.

ఎదురుగా తీగెలో పూర్తిగా వికసించి, చల్లని గాలిలో మెల్లగా ఊగుతున్న పువ్వు.

ఒక పరిస్థితినుంచీ ఒక తరం పుడుతుంది. ఒకే తరానికి చెందినా అందులోని ప్రతి మనిషి ఒక వ్యక్తి. వారి జీవితంలోని వికాసం వారు సాధించుకోవలసిన ప్రత్యేకత. వారి జీవిత పరమార్థం.

ప్రపంచం ఒక నందనవనం. అందులో ఎన్నో రకాల చెట్లు, ఎన్నో రకాల పూలు.

అన్నీ ఒక మట్టిలోంచే పుట్టివుండవచ్చు. కాలం తీరినప్పుడు, వాడిపోయి నేలకు రాలిపోయినప్పుడు అదే మట్టిలో కలిసిపోవచ్చు.

కాని అది సాధించుకున్న 'పువ్వుదనం' దాని వ్యక్తిత్వం మట్టిలో కలవదు. ఆ మట్టి ఎలా అనాదో, యీ జీవితం కూడా అలా అనాది. సమాంతర సత్యం.

నిత్యచలనశీలమైన కాలంతో రూపొందుతూ నడిచే యథార్థం!

ఇంతవరకూ అనుకోగానే మనోమోహినికి ధర్మ అక్కయ్య జ్ఞాపకం వచ్చింది. చిత్రంగా ధర్మకూడా యిలాగే అంటుంది. కాని జీవితం అంటే ఆవిడకి హృదయ సంబంధి. అందులో అనుభూతివుండొచ్చుగాని ప్రగతిలేదు. మనోమోహినికి జీవితం మనోసంబంధి. మేధాసంబంధి. 'నేను ఆలోచించగలను. కనుక నేను ఉన్నాను' అన్న డెకార్ట్ ఆమె ప్రపంచానికి ఆద్యుడు. ఆలోచనతో ప్రగతి ప్రారంభమైంది. న్యూటన్, డార్విన్, మార్క్సు మొదలుగా శాస్త్రజ్ఞులు ప్రపంచ స్వరూపాన్ని దాన్ని నియమిస్తున్న సూత్రాల్ని కనిపెట్టటం నిర్వచించటం ప్రారంభించాక మనిషీ, ప్రపంచమూ కూడా మారిపోయారు. ఈ రహస్యచ్ఛేదనతో మనిషికి లభించిన మహత్తరశక్తికి చిహ్నాం యిప్పటి సాంకేతిక ప్రగతి. ఇది హేతుయుగం, శాస్త్రయుగం. ఇప్పుడు మనిషి తనను గురించి తాను తెలుసుకోవాలంటే తగిన శాస్త్రగ్రంథం వెతుక్కుని చదువుకుంటే తెలిసిపోతుంది. తోచటం, అనిపించటం, హృదయం చెప్పటం...ఇది చీకటిని ఆరాధించే అశాస్త్రీయ, అవాంఛనీయ, తిరోగమనశీల పద్ధతి. నిజమే, ఒకప్పుడు హృదయం రాజ్యం చేసింది. అనేక యుగాల మానవ అనుభూతికి ప్రతినిధినంటూ జీవితంలోని మహత్తర సత్యానికి, సౌందర్య రహస్యానికి మార్గాన్నంటూ అస్పష్టతతో ఆడుకున్నది. కాని ఆ సత్యమేదో ప్రకృతిలో నియమరూపంగా వున్నదని స్పష్టం చేస్తున్నది నేటి సైన్సు. గతంలోనే నిలిచిపోయిన ధర్మలాంటివాళ్ళు ఇంత విస్తృతమైన సత్యం కోసం ఒక చిన్న గుండెలోని చీకట్లో వెతుక్కోబోతారు. ఇన్ని యుగాల మానవయత్నానికి ఫలితం యీ మేధస్సు, యీ విజ్ఞానం!

ఎదురుగా టీపాయ్‌మీద తనకారోజు పోస్టులో వచ్చిన ఉత్తరం తెచ్చిపెట్టారు పిల్లలు. అది ఇండియానుంచి, ధర్మదగ్గరనుంచీ వచ్చింది. ఏమి రాసిందో చదవాలన్న ఆతురత, ఉత్సాహం లేవు మనోకి. తమ ఇద్దరి మధ్య సంబంధం ఏనాడో తప్పిపోయింది.

అమెరికా వచ్చిన మొదట్లో మనో ఒక చోటినుండి పీకి మరో చోట నాటిన మొక్కలా బాధపడింది. తన మూలం ఎక్కడో ఇండియాలో వున్నట్లు భావన. ఎప్పుడో ఒకనాడు తిరిగి ఇండియాకు వెళ్ళి అక్కడ తనవారి మధ్యన గొప్పగా, మంచి హోదాలో వుంటానన్న ఊహలో ఊరట పొందేది. తరచుగా అక్కకీ, అమ్మకీ ఉత్తరాలు రాసేది. రెండేళ్ళకోమాటు వెళ్ళి చూచి వచ్చేది. కాని క్రమంగా ఆ బాధ చల్లారిపోయింది. పిల్లలు ఇక్కడే పెరిగి పెద్దవాళ్ళవుతున్నారు. వాళ్ళకి తెలుగుభాషతో కొంతపరిచయం వుంది, కాని తెనుగుదేశంతో లేదు. తెలుగు సంస్కృతితో లేదు. అమ్మ చనిపోయింది. ఇండియాకు వెళ్ళి అయిదేళ్ళయిపోయింది. ఇప్పుడు వెళ్ళాలంటే నీరసం. ఎప్పుడో వెళ్దాంలే, ఒకసారి

అనిపిస్తుంది. ప్రయాణం బరువుగా తోస్తుంది. ఎన్నడో ఒకసారి బాల్యస్మృతులు అప్రయత్నంగా. స్మృతులకుండే తియ్యదనంతో వెలికివస్తాయి. కాని ఆమె మనసు వాటిని గుర్తించదు-అవి అప్రస్తుతమైపోయి అటకెక్కిన దేవుడి చిత్రపటాలైనట్టు.

అక్కడ కాలంలో కదలిక లేదు. మానవ ప్రయత్నానికి విలువ లేదు. అది మనిషి శక్తిని కబళించి వేస్తుంది. ధర్మ ఫిజిక్స్ బిఎస్సీ చదువుకుంది. అది చదువుకాదు...పెళ్ళయ్యేదాకా కాలంగడపటం. మామయ్యని పెళ్ళి చేసుకుని పల్లెటూళ్ళో ఇంట్లో కూర్చుని అమ్మమ్మగడిపిన జీవితాన్ని పూజలు నోముల దగ్గర్నుంచీ తూచా తప్పించకుండా గడిపేస్తోంది! తాను కాల గర్భంలో ప్రగతితో పనిలేని నిశ్చలతత్వంలో వున్నాననుకుంటూ నిశ్చింతగా కాలం గడిపేస్తోంది!

ఇండియాలో వుండేదల్లా అసమర్థత, పేదరికం, మురికి, వంచన. ఎన్ని తరాలు గడిచినా ఆ జీవితం అలానే సాగుతూ వుంటుంది. ముఖ్యంగా గ్రామాల్లో. అక్కడ మార్పు అనేది కానరాకుండా బహు నెమ్మదిగా బహుదొంగగా ప్రవేశించాల్సిందే. అక్కడ 'బుడ్డాడు' 'ఎంకిగాడు' కావొచ్చు. క్రమంగా 'ఎంకడు' కావచ్చు. పేరు ఏదైనా వాడు ఉదయమే పాలు పిండాక గొడ్లచావడి వూడ్చి చద్దన్నం తిని బలిసిన బర్రెమీద తాపీగా సవారీ చేస్తూ గొడ్లు తోలుకుపోతాడు. తాటికాయల కాలంలో గొడ్లని ఎక్కడో వదిలేసి దొరికినన్ని తాటగెలలు కొట్టుకుని ముంజెలు తిని కడుపునొప్పని మూలుగుతూ వచ్చి పనికి నాగా పెడతాడు. గృహిణులు బియ్యం, పప్పుల్లో వర్తకులు కలిపిన రాళ్ళను చెత్తను ఏరుకుంటూ గంటలు గడుపుతారు. ఎండిన తాటాకుల్ని, తాటిమట్టల్ని సద్వినియోగం చెయ్యటానికి వెనకదొడ్లో ఆరుబయట పొయ్యిపెట్టుకుని స్నానాలకు వేడినీళ్ళు, వంటలు అన్నీ ఆ మంటమీదే కానిస్తారు.

వానజల్లులు దిగుతాయేమోనని ఆదుర్దాగా ఆకాశం దిక్కుకు చూసుకుంటూ వుంటారు. ఇంటికప్పులమీద కూర్చున్న 'ఇనుపముక్కు' కాకులు పొయ్యిమీద గిన్నెలో కుతకుత ఉడుకుతున్న అన్నాన్ని ఎవరూ లేనప్పుడు నోటినిండా చిక్కించుకుని, మింగిపారేస్తుంటే 'హాత్ హాత్' అంటూ సైరన్లలా అరుస్తుంటారు. దొడ్లో ఒక మూలన ఎడ్లకోసం పొద్దుట్నుండీ సాయంత్రంవరకూ ఉలవలు తంపట్లో తాపీగా ఉడుకుతూ వుంటాయి. నేలబావిలోంచి జీతగాడు వంద కడవల నీళ్లు తోడి తొట్లు నింపుతాడు. తెల్లవారకముందే రైతుల ఇళ్ళలోంచి అరగంటసేపు కవ్వంతో మజ్జిగ చిలుకుతున్న శబ్దం వినవస్తుంది. ఇది అక్కడి ఇరవయ్యో శతాబ్దం. ఇంతకు ముందులేనిది, ఈ పదేళ్లలో వచ్చిన గొప్పమార్పు...వారానికోరోజు ఒక కాంపౌండరు మందులు తీసుకువచ్చి కోరినవాళ్ళకు ఇంజక్షన్లు ఇచ్చిపోతూవుండడం. ఇంకో పాతికేళ్ళకి ఆ వూళ్ళోకి ఒక నిజం డాక్టరురావచ్చు. మరో యాభై ఏళ్లకి ఒక సినిమాహాలు రావచ్చు. కాని ఇప్పుడప్పుడే కాదు.

నెమ్మదిమీది...భవిష్యత్తులో ఎప్పుడో ఒకనాడు....

ఈ జడత్వం, ఈ నిష్క్రియ, చచ్చుదనం మనోకి ఊపిరాడనివ్వదు. 'నేను' ఏమిటో చెయ్యాలి, చేస్తాను! చదువుకుంది. డాక్టరైంది. అమెరికా వెళ్ళింది. డబ్బు, వస్తువులు, సుఖం సంపాదించింది. జీవితం వేగంగా తిరిగే రంగుల రాట్నం అయిపోయింది.

మనోకి చిన్నమ్మమ్మ కొడుకు రాము మామయ్య. వాళ్ళు పట్నంలో వుండేవాళ్ళు. ధర్మ, మనో చిన్నప్పుడు తరచు వారింటికి వెళ్ళేవారు. రాము మామయ్యంత వ్యర్థజీవి మరెవరూ వుండరు. ప్రయత్నం అనేది అతని డిక్షనరీలో లేదు. జీవితాన్ని మహా తేలిగ్గా తీసుకుని బతికాడు. చిన్నప్పుడు బడికి పంపిస్తే రోజూ బడికెళ్ళాడుగాని చదువుకోలేదు. పెద్దయ్యాక ఇంట్లో ఎవరేపనిచెప్పినా తాపీగా చేసుకుంటూ పోయేవాడు. చిన్నపిల్లల్తో ఆడుకుంటూ వాళ్ళకి కాగితాల రాకెట్లు, పడవలు, లాగులు, గిర్రున తిరిగే చక్రాలు, గాలిపటాలు చేసిపెట్టేవాడు. అతని భార్య ఏడ్చుకుంటూ, పోట్లాడుతూ ఇంట్లో వంటపనీ, పై పనీ చేసేది. మనోకి యీ పిచ్చిమామయ్యని చూసినా, నిత్యం అతని మొహంలో కనిపించే నవ్వు చూసినా ఎగతాళి, చిరాకు, కోపం వచ్చేవి. చిన్నమ్మమ్మ దుడ్డుకర్ర తీసుకుని ఆ మామయ్య నెత్తిమీద ఒక్కటెయ్యాలనిపించేది. ఒక్కోసారి వెనకనుంచీ తోసేది, కొట్టేది కూడా. ఆ మామయ్య జీవితంలో చెప్పుకోదగ్గ ఘనకార్యం ఒక్కటే చేశాడు. ఒకనాడు పిల్లలందరినీ చుట్టూ కూర్చోపెట్టుకుని పిల్లలూ నేను వచ్చే దశమినాడు మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకు దేవుడిదగ్గరకు పోతాను అన్నాడు. పిల్లలకి ఉత్సాహం వచ్చింది.'నిజం?' అన్నారు. 'నిజం' అన్నాడు మామయ్య గంభీరంగా. ఇంకొంచెంసేపు రెట్టించి పిల్లలు ఆ మాట పూర్తిగా మరచిపోయారు. వారం రోజులతర్వాత-ఆ రోజు దశమి-మధ్యాహ్నం ఒంటిగంటకు అలాగే గోడకానుకుని కూర్చుని పిల్లల ఆటలు చూస్తూ కళ్ళు మూసుకుని పక్కకు ఒరిగిపోయాడు. దాన్తో పిచ్చి మామయ్య వ్యర్థజీవితం అఖరైపోయింది. ఆ మామయ్యని తలుచుకుంటే యిప్పటికీ జాలి, విసుగు, కోపం కలుగుతాయి మనోకి.

ధర్మలో మహా చికాకు కలిగించే మరోగుణం-భూమిమీద నివసిస్తూ ఎప్పుడూ ఆకాశాన్ని చూస్తూవుండటం. అతీంద్రియత గురించీ, అద్వైతం గురించీ మాట్లాడుతూ వస్తువులకోసం వెంపర్లాడటం. కేవలం తుచ్ఛమైన డబ్బుకోసం, కోరికల కోసం పరదేశానికి అమ్ముడుపోయినట్లు తనని చిన్నచూపు చూసిన ధర్మకి ఆ పరదేశపు వస్తువులమీద ఎంత వ్యామోహం! ఇక్కడి బట్టలు, మిక్సర్, టేప్‌రికార్డర్,పెన్నులు, పిన్నులు, హోల్డాలు, కార్నింగ్‌వేర్ డిన్నర్‌సెట్లు...అన్నీ కావాలి!

వాళ్ల జీవితానికి, మాట్లాడే మాటలకీ ఎక్కడా పొంతన వుండదు. అక్కడ

అస్పష్టపు ఆశలతో నిరంతర ఘర్షణ ఉన్నది. ప్రయత్నరాహిత్యం ఉన్నది. అది అపస్వరాల పేటిక. వారి వేదాంతం వాళ్ల జీవితంలోని అప్రయోజకత్వానికి భాష్యం చెప్పుకునే ప్రయత్నంగా కూడా వుంటుంది. అసలు ఈ వేదాంతం గురించి చాకలి సుబ్బడికి తెలిసినంత మరెవరికీ తెలియదు, అని నవ్వుకుంటుంది మనో. ఎవరైనా ఏదైనా విషయాన్ని వూరికే సాగలాగినా, విసుగు పుట్టించేట్లు నసుగుతున్నా, 'ఆమెదంతా అదొక అద్వైతం' అని విసుక్కుంటాడు సుబ్బడు.

ధర్మ ఉత్తరం చదవకుండానే అందులో ఏముందో మనోకి తెలుసు. ఒకటీ, అరా కోరికలూ చాలా అద్వైతమూ వుంటాయి. అటువంటి అద్వైతం మనోకి గిట్టదు.

ఒకసారి ధర్మ గ్రైండర్ కావాలని అడిగింది. అది కొంటుంటే భర్త వినోద్ అడిగాడు-

"ఇండియాలో 220 ఏసీ కరెంటు కదా! 110 ఏసీ గ్రైండరు కొంటున్నావేం?" అని.

"ఇప్పుడు దానికోసం ఎక్కడ వెదుకుదాం, టైం లేదు, కావాలంటే ఎడాప్టర్ కొనుక్కుంటుంది" అని కొనేసింది. దానికి ఎడాప్టర్ ధర్మకి ఒక పట్టాన దొరకలేదు. ఆఖరికి ఒక పంజాబీవాడు వందరూపాయలకి ఒకటిచ్చాడు. ఇంటికెళ్ళి దాన్ని ఉపయోగించగానే గ్రైండర్ మోటార్ కాలిపోయింది. అప్పుణ్నుంచీ ధర్మ అద్దాల అల్మారాలో ఒక గ్రైండరూ, ఒక ఎడాప్టరూ అలంకారాలుగా నిలిచాయి. వాటిని చూసినప్పుడల్లా నవ్వుతుంది మనో.

"నీవు చేసిన ఘనకార్యమే" అంటుంది ధర్మ నిష్ఠూరంగా. మనో మరింతగా నవ్వుతుంది.

తమకిద్దరికీ సంబంధం ఎక్కడుంది? ఈ విభేదాలకు సమన్వయం ఎక్కడుంది?

టీపాయ్‌మీదున్న ఉత్తరం అందుకుని తాపీగా చదవటం ప్రారంభించింది.

'మనో,

ఈ మధ్యన కొంతకాలంగా నాకు ఒంట్లో బాగుండటం లేదు. చాలా బలహీనమైపోయాను. మొన్ననే హైదరాబాద్‌లో డాక్టర్లు లుకేమియా అని తేల్చారు. అందుకని నేను దుఃఖపడి పోవటం లేదు. కాని ఎంత అకస్మాత్తుగా వచ్చింది!... శరీరధారులు ఎప్పుడో ఒకనాడు శరీరం వదిలిపెట్టాల్సిందేననుకో... అయినా... ఏమిటోగా వుంది. కడుపులో గుబులు. మనసులో నీరవం.

వింత ఏమిటంటే ఇప్పుడు నాకు మామయ్యని గురించిగాని, పిల్లల్నిగురించిగాని, చెల్లెల్ని గురించిగాని ఆలోచనలేదు.

ఇక్కడ ఈసారి ఎండాకాలం ఎంత మాడ్చేసిందనుకున్నావ్! ఈ వేడీ తాపమూ

ఒక రోజున అంతమైపోతాయన్న ఆశ పోయింది. ఈ మంచుల్లో భూమి నిలవదని పించింది. ఇంత నరకంలోనే నాలుగు రోజుల కిందట బంగాళాఖాతంలో వాయుగుండం పుట్టింది. ఇవాళ అంతటా చల్లదనం, ప్రశాంతీ! ఈ తడిసిన నేల, వానలో నానిన పెంకుటిళ్ళు, వర్షధారల్లోంచీ జీవశక్తిని పుంజుకుని నిగారింపు తెచ్చుకున్న కొబ్బరాకులు, తడిసిన ప్రకృతి ఏదో హాయిలోకి ఒరిగిపోతున్నట్లు నిశ్చలనమూ, ఇదంతా వొదిలిపోవాలని దిగులు. పిచ్చి అనిపిస్తోందా!

మరో విషయమేమిటంటే నాన్నగారిది పాతది బంగారుపూత పూసిన వెస్టెండు గడియారం నా దగ్గర వుంది. ఇప్పుడా బంగారుపూత పోయింది. కాని నాన్నగారి దగ్గరున్నప్పట్లాగే బాగా తిరుగుతున్నది. దాన్ని నీకు పంపిస్తున్నాను. కావాలంటే డయల్‌తీసి బంగారుపూత వేయించుకో.

సరే, ఇహ వుంటానేం. నాకు మనసు ఒకరకంగా వుండటం లేదు. ఏమిటో ఇక్కడ నేను చెయ్యాల్సిన పనులు మిగిలిపోతున్నట్లు ఏమిటో మరిచిపోతున్నట్లు కొంచెం గాబరాగా వుంది. ఉంటా మరి. నీవు బాగున్నావా!

ఆశీస్సులతో

ధర్మ

ఉత్తరం మడిచి టీపాయ్‌మీద పెట్టేసి కళ్ళు మూసుకుంది మనో. కళ్ళల్లోంచీ నిశ్శబ్దంగా నీళ్ళు ధారకట్టాయి. బాధ్యతలెరుగని, ఆలోచన అక్కర్లేని నాటి బాల్యం గుర్తులోకి వచ్చింది. తానూ, ధర్మా ఆడిన ఆటపాటలు, మరుగున వుండిపోయిన బాల్యక్రీడలు, వ్యక్తమానసం విలువనివ్వక నిరసించిన అనుబంధాలు తొంగిచూశాయి. 'ధర్మా' అని మూలిగింది.

ధర్మకి వయస్సు సలభై దాటింది. అంతే. ఇలాంటి జబ్బులు ఆ పల్లెటూళ్లలో త్వరగా కనుక్కోరు. అంపిసెల్లిన్‌లూ, క్లోరోమైసిటిన్‌లూ అయ్యాక తీరిగ్గా కనుక్కుంటారు...ఇహ ఎన్నాళ్ళుంటుంది ధర్మ!

ఈ హఠాత్సంఘటనతో ఆమె మనసు మూగవోయింది. ఏవో అంతర్లోకాల్లోకి విరుచుకుపడిపోయింది. తన జీవితం తనది కానట్లు తన చదువు, ఉద్యోగం, దేశాంతరవాసం, సంసారం అంతా మిథ్య అయినట్లు అనిపించింది. అక్కడి మారని లోకం, కదలనికాలం, పంటచేలు, తాటిచెట్లు, పెంకుటిళ్ళు తన వాళ్ళందరూ కాలి మసైపోయిన స్మశానం అన్నీ కళ్ళముందు మెదిలాయి. జీవితంలోని ఆఖరి సత్యం యిదా? ఈ అద్వైతమా? అని దుఃఖపడింది.

తెల్లని గుండ్రని ముఖంమీద తీరైన నల్లని అంకెలు. చుట్టూ మెరిసే బంగారు రంగు. చాలా శుభ్రంగా, చాలా అందంగా చాలా హుందాగా నాన్నగారిలా కనిపించేది ఆ

వాచీ. నాన్నగారు పోయినప్పుడు జ్ఞాపకచిహ్నంగా దాన్ని తీసుకుందామ నుకుంది మనో. ధర్మ తీసేసుకుంటుందేమోనని అనుమానం. నేరుగా వెళ్ళి బీరువా తెరిచి వాచీ మామూలుగా వుండేచోట చూసింది. అది అక్కడలేదు.ధర్మ ముందే తీసేసుకుంది...ఆ క్షణంలో ధర్మమీద ఎంత అసహ్యం, పగ పుట్టాయో! అప్పటినుండి ఇప్పటివరకూ అక్క అన్న ఆప్యాయత కలగలేదు... ఇప్పుడా వాచీని తనకే ఇచ్చేస్తానంటోంది ధర్మ, దానితో ముడిపడ్డ అనుబంధాల్తో సహా.

ఎప్పటివాచ్!

అది నాన్నగారున్నప్పటిలాగే వున్నట్లు, అలాగే తిరుగుతున్నట్లు ధర్మకి కనిపిస్తోంది.

కాని అది ఎంత కాలాన్ని మింగేసింది!

ధర్మ యిహ తనకు కనబడదు.

అంత సన్నిహితులమధ్య చివరి వీడ్కోలు ఇంత నిశ్శబ్దంగా వుంటుందని నమ్మకం కలగటంలేదు మనోకి.

ఎదురుగావున్న తీగెలో పూర్తిగా వికసించి వంగి వేళ్ళాడుతున్న పువ్వు చూస్తుండగానే మరింత వాలి తీగనుంచీ విడిపడి గాలిలో తేలుకుంటూ క్రమంగా కిందికి దిగి మట్టిని తాకి స్వస్థత పొందింది. ఆ పువ్వు పరిణతి, దాని లక్ష్యం, దాని సత్యం ఆ మట్టితోనే ముడిపడివున్నాయా? జీవితానికి సార్థకత జీవించడమేనా? ఏమీ సాధించాల్సిన అవసరంలేదా? అనంతమూ, సంకీర్ణమూ, అభేద్యమూ అయిన జీవితంముందు మానవప్రయత్నం యింత చిన్నదా?

వినోద్ కారు లోపలికి వచ్చింది.

ఛీ, ఛీ ఏమిటీ బేలతనం? అనుకుని కళ్ళు తుడుచుకుంది మనో.

వినోద్ వచ్చి ప్రక్కన కూర్చున్నాడు.

"ఏమిటలా వున్నావ్, మనో?" అన్నాడు.

లెటర్ తీసి అతనికిచ్చింది.

అంతా చదివి నిండైన సానుభూతితో అన్నాడు."మనం ఏమైనా సహాయం చెయ్యగలమా, మనో?"

అతనివేపు కృతజ్ఞతతో చూసి తల అడ్డంగా ఆడించింది. అవును... చెయ్యటం... ఇప్పుడు తాము చెయ్యగలిగిందేమీ లేదు!

"వాచ్ ఏమిటి?" అడిగాడు వినోద్.

"ఆ, పాతవాచ్. ఒక పాత పాకెట్ వాచ్" అన్నది మనో. ఆ వాచ్‌చుట్టూ అల్లబడ్డ అనవసరపు భావబంధాలూ, ఘర్షణలూ అకస్మాత్తుగా ఛేదించుకుపోయాయి.

ఆమె మనసులో అప్పుడే ధర్మ చచ్చిపోయింది. స్మశాన వైరాగ్యంకూడా అనుభవించేసింది. అంతా ఒక స్మృతిగా, అందరాని చోట నిలిచిన చిన్న బరువుగా ఆఖరైపోయింది.

తన రాగద్వేషాల్ని తీరిగ్గా నెమరువేసుకుంటూ తనకి తానే కితకితలు పెట్టుకునే సోమరిబుద్ధిలేదు మనోకి!

సైకియాట్రీ పుస్తకాల్లో ఆరోగ్యవంతమైన మనస్సు గొప్ప దుఃఖంనుంచీ ఎంత సమయంలోపుగా కోలుకుంటుందో వ్రాసివుంది.

దుఃఖపడి ఏమి సాధించగలం!

ఇంట్లోకి పోయి దైనందిన కార్యక్రమం ప్రారంభించింది మనో...

★★★